

BELO ZLATO V ČILSKI PUŠČAVI

KO SE SPREHAJAŠ PO ULICAH HUMBERSTONA IN DRAŽUJEŠ OŠTANKE "SOLITRSKE" PRETEKLOSTI, SE ZDI, KAKOR DA SE JE ČAS ZAVRTEL NAZAJ IN SI NEMADOMA POSTAVLJEN V OBDOBJE, KO JE ČILE EKONOMSKO CVETEL, KO JE IZVOZ SOLITRA POGANJAL RAZVOJ KMETIJSTVA PO SVETU IN KO SO SKUPINE REVNIH KMETOV VSTOPALE V RUDNIKE TER SPREJEMALE TEŽAVNE POGOJE DELA Z UPANJEM NA BOLJŠE ŽIVLJENJE.

Puščava Atacama, ena najbolj suhih puščav na svetu, prekriva del severa Čila ter vsebuje največja nahajališča solitra (sodijev nitrat) na svetu. Soliter je najprej predstavljal osnovo za eksploziva, razcvet pa je doživel šele v kmetijski industriji, kjer se je uporabljal kot naravno gnojilo.

HUMBERSTONE IN SANTA LAURA

Neposredno ob omenjenih nahajališčih, okoli 45 km vzhodno od пристanišča Iquique v regiji Pampa del Tamarugal, ki pokriva velik del Atacame, se nahajata mesteci Humberstone in Santa Laura. Eno od drugega sta oddaljeni le dober kilometer. V času delovanja rudnikov ju je povezovala železniška proga, ki pa danes ne obratuje več. Mesteci sta tako dostopni le po avtocesti Panamericana, ki povezuje obe Ameriki, vse od Aljaske do juga Argentine.

PROIZVODNJA BELEGA ZLATA

Humberstone, takrat imenovan La Palma, kot tudi Santa Laura sta bila ustanovljena leta 1872. Njun razvoj je bil izjemno hiter vse do leta 1929, ko zaradi vpliva t. i. velike depresije začasno prenehata obratovati. Z restrukturacijo doživita ponovni zagon; k razvoju je prispevala tudi izpopolnitev sistema Shanks, ki je omogočal večji izkoristek surovega materiala ('caliche') in tako dvigal produktivnost rudnikov. Sistem je izpopolnil kemijski inženir in upravnik La Palme iz Velike Britanije, James Thomas Humberstone, in v njegovo čast je bila La Palma preimenovana. Ob iznajdbi sintetičnega solitra je povpraševanje po naravnem izjemno padlo; rudnika v mestecih Santa Laura in Humberstone sta tako leta 1962 dokončno zaprla svoja vrata.

DRUGAČEN SVET V PUŠČAVI

Zaradi precejšnje geografske izolacije se je pod britanskim poveljstvom na območju rudnikov razvil poseben način življenja in kulture. Omenjeni mesti sta namreč delovali popolnoma samostojno, kar v Humberstonu potrjujejo še danes v celoti ohranjene stavbe gledališča, cerkve, tržnice, hotela, šole, ambulante, bazena, teniških ter košarkarskih igrišč in v Santa Lauri raznovrstne naprave. Vstop je bil dovoljen

izključno zaposlenim, ki so v letih puščavskega življenja razvili lastno različico jezika, posebne navade ter verovanja. Tu velja omeniti predvsem Devico iz Tirane (La Virgen de la Tirana), ki je danes zavetnica Čila. Vpeljan je bil tudi poseben denarni sistem, ki je deloval na podlagi žetonov (fichas). Ti so bili kot plačilno sredstvo izven mestec neuporabni. Skratka, popolnoma drugačen svet.

PAMPA MIKOLI NE UMRE

'La Pampa Nunca Muere' je bila tema slavja ob uvrstitvi puščavskih mestec Humberstone in Santa Laura na seznam Unescove kulturne dediščine leta 2005. In rek še kako drži; kljub temu, da je preteklo skoraj petdeset let, odkar sta podjetji zaprli svoja vrata, praktično popolnoma ohranjeni mesteci živita naprej.

Ko se sprehajaš po ulicah ter strmiš v orjaška kolesa, ki so poganjala drobilnice omenjene kovine, se zdi, kakor da se je čas zavrtel nazaj. Takrat so se tkale sanje. Takrat so nastajale legende in miti, ki jih domačini s spoštovanjem pripovedujejo še danes. In slednje se čuti. V tišini, v katero sta mesteci zaviti, ter v živahnem ustnem izročilu, ki je prežeto s ponosom. Nedvomno, v teh puščavskih mestih duhov ter v prebivalcih regije Pampa živi naprej. Tako ali drugače.

